עין משפט נר מצוה

פא א מיי׳ פ״מ מהל׳ רוצח ושמירת נפש הלכה ה:
פב ב מיי׳ פ״ס מהל׳ מלכים הלכה ג:
פג ג מיי׳ פכ״ד מהל׳ מכירה הלכה יז סמג עשין פג טוש״ע ח״מ סי׳ ריז סעיף ז וטוש״ע י״ד סי׳ שסו סעיף ו:
פד ד מיי׳ פי״ב מהל׳ אבל הלכה ד סמג עשין מד״ס כ טוש״ד סי׳ שעו [וגרע אלפס מ״ק פ״ג דף לו:]:
פה ה ו ז ח ט מיי׳ שם הל׳ ד:
פו י מיי׳ פכ״ו מהלכות מכירה הלכה ו סמג עשין פג טוש״ע ח״מ סי׳ ריז סעיף ו:

רבינו גרשום

דרך הרבים ו) י׳ אמה כדגרסינן במסכת שבת (דף צט) שתי גזוזטראות ברשות הרבים זו כנגד זו ואמרינן בגמ׳ אמר רב משום ר׳ חייא עגלות תחתיהן וביניהן וצדיהן רשות הרבים אמר אביי בין עגלה לעגלה כמלא אורך עגלה וכמה אורך עגלה חמש ועגלה אחרת חמש ובין עגלה לעגלה חמש אמות ואמה יתירה דקאי בה בן לוי דכי משתלפי קרשים נקיט להו והרי לך עשרה כעגלות דמשכן: תכין לך הדרך. דרך מצי למכתב למה לי דכתב הדרך הרי מרבי עוד כשיעור דרך אחר דהיינו ב׳ דרכים שישיערון ל״ב אמה: משום דזילותא דשכבא. צריך הרחקה יותר שלא יריחו הכל ריחו: מעמד. מקום שעושין בו הספד לנחם אבל: וקוברין למוכר בעל כרחו של לוקח משום פגם משפחה. של מת כלומר שלא יאמרו לא היה לו מקום לקבור ומחזירין דמיו ללוקח: הבל הבלים ג׳ הבל הבלים ג׳ הכל הבל אחד הרי כולן ד׳. כלומר מה שנברא בד׳ ימי בראשית הבל הוא סופו ליבלות: אמרו לו אם כן. דלא עבדו טפי אלא כי האי גוונא דעומדין ד׳ פעמים. אפי׳ בשבת יהא מותר לעשות כן דאין בו שום איסור ולא שום מלאכה ואמאי לא עבדו הכי בשבת: עבד לה. רב אויא בעלה אפי׳ ברחוקים של המת העמיד והושיב. ביום ראשון כשקברו המת. ס״ד דלא עבדו אלא ביום ראשון ובבית הקברות ביום ראשון בשבת היכי משכחת לה והא לא מצי למיקבר בשבת אלא שמע מינה אפי׳ בעיר וביום שני מצי עבדו. ומשני לעולם בבית הקברות וביום ראשון ולא ביום שני והכא במאי עסקינן בעיר הסמוכה לבית הקברות ואמטייה למת בין השמשות וכשקברוהו מבעוד יום ולא הספיקו לבוא עד שחשיכה ומשום הכי הואיל דליכא איסור שבת מצי למיעבד התם בבית הקברות. כך אמר המורה מפני מה היו עושין המעמד ויושבין כשחוזרין מבית הקברות מפני ששדין מלרין אותן וכשיושבין ועומדין הצבור במקום אחד הולכין להם השדין ומפני מה לוקחין עפר ומריחין אותו ואחר כך משליכין על ראשם ואחריהם מפני שנזכור כי עפר אנחנו: **פים׳** המוכר לחבירו מקום לעשות בו קבר. כלומר לעשות בו מערה וכוכין עושה תוכה של מערה ד׳ אמות על ו׳ אמות ופותח לתוכה של מערה שכורה בג׳ כתליה בסלע ח׳ כוכין ג׳ מיכן בכותל הארוך וג׳ מיכן בכותל הארוך השני וב׳ כנגדן בכותל הרוחב ובאותו כותל שכנגד

ו) לכאורה ל״ל ט״ז אמה דכן הוא שיעור רה״ר ואלכן בסוף הדיבור מסיים ג״כ והרי לך עשרה כעגלות המשכן וכ״ע

והכוכין ארכן ד׳. פי׳ רבינו שמואל שהמת ג׳ אמות ובשביל הארון לריך אמה רביעית ואין נראה דבפרק המלניע (שבת לב. ושם ד״ה איפתכה) משמע בהדיא דעד כתפיו של אדם ג׳ אמות דאמרי׳ התם ארון ט׳ וכפורת טפח הרי כאן עשרה וגמירי כל טונא דמילי במטות תילתא מלעיל ותרי תילתי מלתתא ואיפתכה דלמעלה מעשרה הוה קאי דמכתפיו עד למטה י״ח טפחים ותרי תילתי ששה טפחים ושני שליסיס איפתכה דלמעלה מי״א ושליש קאי ואי מראשו לא הוי אלא י״ח לא הוה קאי למעלה מי׳ דמראשו ועד כתפו מחזיק הרבה יותר מטפח ושליש ובתרגום אחשורוש אספתא איצטליב על ג׳ אמות כו׳ ותחוכי ראש היו והכוכין דארכן ארבע משוש לוחו ולאשו ודפי הארון[1] א: **ורומן שבעה.** פירש רבינו שמואל כדי שיהא פותח טפח בארון אלא תהא הטומאה בוקעת ועולה ומטמא העובר על גביו ב (ג) שאמר בפ׳ מי שמתו (ברכות דף יט: ושם) מדלגין היינו ע״ג ארונות כו׳ ומפ׳ התם טעמא משום דרוב ארונות יש בהן פותח טפח ומיהו לא היה מועיל אלא לענין טומאה דאורייתא אבל מדרבנן מיהא טמא העובר עליהן כדאמר התם דגזרו עליהן ג ולא התירו אלא ללכת למקום מצוה לקראת מלכים[2] ומפרש ריב״ם ד) שהכוכין שלהם היו פתוחים מן הצד שהיו מניחין את המתים לתוכן דאילו היו סתומין היתה בוקעת טומאה ועולה ואדרבה יותר יש טומאה כשהוא פותח טפח כיון שהוא סתום דאילו לא היה פותח טפח לא היתה טומאה בוקעת ועולה אלא כנגדה והשתא כשהוא פותח טפח הוי כאילו כל ארכו ורחבו אלא טומאה ובוקעת ועולה אפי׳ אלא כנגד הטומאה[3] והביא ראיה מדאמר בפ״ק (לעיל דף יב. ושם) פרק פלימיו מטמא כל סביביו ומטמא במגע מן התורה הנוגע כל סביביו אע״פ שאין המת ממלא כל הבית כולו ומסתמא כמו כן יטמא על גביו אע״פ שיש פותח טפח ואין להאריך כאן וא״ת כיון שגזרו בקבר אפילו יש בו פותח טפח א״כ גם בבית אפי׳ לא פרק פלימיו יטמא סביביו כי היכי דבית סתום יש לו דין קבר סתום ה״נ פתוח יש לו דין קבר פתוח וי״ל דבקבר גזרו יש בארון פותח טפח אטו אין בו כו׳ אבל בית אין בית אלא יהא בו פותח טפח ובית אטו קבר לא רצו לגזור ור״י הביא ראיה דבסתום אפי׳ פותח טפח בוקע ועולה דתניא גבי אהל דנזיר (נזיר דף נג: ושם) אז בקבר לרבות קבר סתום ומדקאמר סתום ולא פתוח א״כ הוי כפותח טפח ואפ״ה מרבה סתום ומיהו מה שפירש דאם אין בו פותח טפח אין בוקע ועולה אלא כנגד הטומאה לא ידע ר״י מנא ליה דבכל ענין מרבה קרא קבר סתום שיטמא כל סביביו ולמעלה אפי׳ אין בו פותח טפח ועוד יש ראיה ה) (מדתניא) באהלות (פ״ג מ״ז) ביב שהוא קמור תחת הבית ויש בו פותח טפח וביליאתו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכו טהור יש בו פותח טפח ואין ביליאתו פותח טפח הבית טמא כו׳[1] דכיון דאין ביליאתו פותח טפח חשיב כסתום אע״פ שיש בו פותח טפח בוקעת ועולה ומיהו קשה לר״י מתני׳ באהלות (פ״ד מ״ב) ומייתי לה בהעור והרוטב (חולין דף קכה:) [תיבת] המגדל ו) [שיש בה פותח טפח] ואין ביליאתו פותח טפח ז) (ויש בה כוך) טומאה בתוכה מה שבבית טמא טומאה בבית מה שבתוכה טהור לפי שדרך טומאה לצאת ואין דרך טומאה לילכס פי׳ שדרך להוליא מן השדות והמגדל דרך הבית והשתא קשה ל״ל טעמא שדרך טומאה לצאת תיפוק ליה דבוקעת ועולה כיון דאין ביליאתה פותח טפח ורבי יוסי נמי אמאי פליג התם ומטהר לפי שיכול להוליא חצאין חצאין פי׳ כחצי זית שאין מטמא באהל אז מפני שיכול לשרפה במקומה וכן קתני סיפא העמידה על פתחו פתח לחוץ טומאה בתוכה הבית טהור ואמאי והא טומאה בוקעת ועולה וי״ל דבכלים אין דין קבר להיות בוקע ועולה דאין מבטלו: ורחבן

ורומן שבעה. להכניס הארון בריוח וגם להיות אויר טפח בין ו) הקרקע לארון שלא לטמא העובדים (ח) דרך המערה: ארבעה

דרך הרבים שש עשרה אמות [א]דרך ערי מקלט שלשים ושתים אמות א״ר הונא מאי קראה דכתיב [1]תכין לך הדרך דרך הדרך: דרך המלך אין לה שיעור: [ב]שהמלך פורץ גדר לעשות לו דרך ואין ממחין בידו: דרך הקבר אין לה שיעור: משום יקרא דשכבא: המעמד דייני ציפורי אמרו בת ד׳ קבין כו׳: ת״ר [ג]המוכר קברו דרך קברו מקום מעמדו ובית הספדו באין בני משפחה וקוברין אותו על כרחו משום פגם משפחה: ת״ר [ד]אין פותחין משבעה מעמדות ומושבות למת כנגד [2]הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל א״ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי היכי עבדי א״ל כדתניא אמר רבי יהודה ביהודה בראשונה לא היו פותחין משבעה מעמדות ומושבות למת [ה]כגון [ג]עמדו יקרים עמודו שבו יקרים שבו אמרו לו א״כ אף בשבת מותר לעשות כן אחתיה דרמי בר פפא הוה נסיבא ליה לרב אויא שכיבא עבד לה מעמד ומושב א״ר יוסף טעה בתרתי טעה [ו]שאין עושין אלא בקרובים והוא עבד אפילו ברחוקים וטעה [ז]שאין עושין אלא ביום ראשון והוא עבד ביום שני אביי אמר בהא נמי טעה [ח]שאין עושין אלא בבית הקברות והוא עשה בעיר רבא אמר בהא נמי טעה [ט]שאין עושין אלא במקום שנהגו והתם לא נהוג מיתיבי אמרו לו אם כן אף בשבת מותר לעשות כן ואי אמרת בבית הקברות וביום א׳ בית הקברות בשבת מאי בעי בעיר הסמוכה לבית הקברות דאמטיוהו בין השמשות: **מתני׳** [י]המוכר מקום לחברו לעשות לו קבר וכן המקבל מחברו לעשות לו קבר עושה תוכה של מערה ד׳ אמות על שש ופותח לתוכה שמונה כוכין שלש מכאן ושלש מכאן ושנים מכנגדן אמות ורומן שבע ורחבן

כלא״ל דרך הרבים שש עשרה אמות ומקלט ערי מקלט שלשים ושתים אמות דכתיב ולא יעלה אדם אחר עמו ולא יראה בכל הגבול מן הים ועד הר העלה ומן הר העלה ועד הים הגדול ומן הים הגדול ועד מבוא חמת ומן מבוא חמת ועד נחל מצרים ומן נחל מצרים